

Shutterstock

Het 4-lademodel in de praktijk

INTERVIEW MET DIMITRI MEURENS EN MONIQUE D'AES
TEKST: TIJL DE BAST

H

Hoe breng je het 4-lademodel in de praktijk? Caleidoscoop ging kijken hoe het model wordt toegepast in de secundaire school IMS Borgerhout en sprak er met de directeur

Dimitri Meurens. Zij hebben intussen twee schooljaren ervaring met het model. Ook Monique D'aes, die de overgang naar het model in goede banen leidde, schoof bij het gesprek aan.

Dimitri Meurens paste het 4-lademodel toe in IMS Borgerhout, de secundaire school waar hij directeur is.

Monique D'aes is expert in het 4-lademodel en begeleidde de implementatie ervan in het IMS Borgerhout.

VERANDERING IN HET IMS Wat kenmerkt jullie school?

Dimitri: IMS is een echte buurtschool: hoe de buurt eruitziet, zo ziet onze leerlingenpopulatie eruit. We bieden ASO, TSO, DSO en voornamelijk BSO aan. Bijna alle leerlingen hebben een migratieachtergrond. We hebben ook een grote OKAN-afdeling en hoe langer hoe meer sijpelen de ex-OKAN'ers door in het gewone onderwijs. September 2017 hebben wij het 4-lademodel in de praktijk gebracht, nadat we dit een jaar hadden voorbereid.

Welke nood voelde je om iets nieuws als het 4-lademodel te gebruiken? Waren er concrete aanwijzingen waarvan je zei: 'Dit werkt niet meer of niet voldoende en we zoeken iets anders'?

Dimitri: Veranderingsprocessen hebben volgens mij altijd meerdere oorzaken. Je vangt bijvoorbeeld iets op van andere scholen die ermee bezig zijn en denkt: 'Ah, dat is misschien een interessant model.' Tegelijkertijd voelden we tekortkomingen aan het model dat we voordien gebruikten. Daarbij had je overtredingen van verschillende zwaarte, die ook verschillend doorwogen. Maar vele kleine overtredingen wogen uiteindelijk even zwaar als een grote, waardoor je uiteindelijk bijvoorbeeld een schorsing zou kunnen krijgen als je te veel de lift gebruikte. Iets wat we naar ons aanvoelen toch niet konden maken. Daarbij denk ik dat je bij elk model op de lange duur wel op tekortkomingen stoot, waardoor het tijd wordt om iets anders te proberen.

Dirk Lenaerts, de coördinerend directeur van schoolgemeenschap Oscar Romero, maakte zijn thesis over de uitsluiting van leerlingen en de koppeling aan het 4-lademodel. Dirk wilde in Antwerpen de uitsluiting van leerlingen doen dalen, om die spiraal van schoolachterstand, uitsluiting, schoolmoeheid, ongekwalificeerde uitstroom ... te doorbreken. Het is via hem dat ik het model van Monique leerde kennen. Het leek me interessant en daarop heb ik bij ons in de leraarskamer eens gepolst naar de interesse. Die was er, en toen contacteerde ik Monique.

IEDEREEN MEE?

Monique: We zijn gestart met een halve pedagogische studiedag in februari 2017, waar ik het model heb voorgesteld. Een half jaar later heeft de school het model in de praktijk gebracht.

De blauwe lade is een lastige lade.

Dimitri: Na de studiedag hebben we een werkgroep opgestart die de verschillende overtredingen in de verschillende laden heeft gestopt. We hebben er dus niet voor gekozen om het met het hele leraarteam aan te pakken, wat ze in andere scholen wel doen.

Monique: Eigenlijk hebben we dat wél gedaan. Op de pedagogische studiedag heeft iedereen de oefening gedaan rond welk gedrag in welke lade thuis hoort. En dat bleek nadien best wel overeen te komen met wat in de werkgroep werd gedaan. Je ziet trouwens nooit erg grote verschillen tussen scholen. Bij vergelijking blijken de laden min of meer met dezelfde dingen gevuld te worden. De oefening met het hele team doen, helpt wél om iedereen betrokken te krijgen. Want zij zijn het die het gaan moeten waarmaken.

Dimitri: Als scholen met het model van start willen gaan, is het naast een goede voorbereiding erg belangrijk op een goede manier organiseren dat mensen er feedback kunnen over geven en een plaats vinden om met hun vragen en bedenkingen te komen. Zeker in de beginfase. Want inderdaad: de leerkrachten moeten het doen. En als zij op een gegeven moment zeggen: 'Jij hebt gemakkelijk praten, we doen niet meer mee', dan is het gedaan. We merken nu ook wel dat het niet evident is om met een nieuw model aan de slag te gaan. **Geen enkel model is zaligmakend, dus is het een uitdaging om iets nieuws de kansen te geven die het verdient.**

Communiceren jullie die nieuwe afspraken en regels ook met de ouders en de leerlingen?

Dimitri: We hebben elke lade in drie korte, heldere zinnestjes omschreven en dat op stickers gedrukt die we in de agenda konden plakken. Bijvoorbeeld bij de groene lade: 'Je doet iets wat storend is. Het is de eerste keer, dus er komt geen gevolg aan. Maar we verwachten dat het niet meer gebeurt.'

VRAAG LEERKRACHTEN NAAR HUN ERVARINGEN MET HET MODEL

Wat waren de moeilijkheden bij de overgang naar het nieuwe systeem?

Dimitri: De blauwe lade (zie p. 19) is een lastige lade. Daar zie je vaak nog het oude systeem weer opduiken. Het is voor een leerkracht niet gemakkelijk om iets als je agenda niet meebrengen consequent in de blauwe lade te steken als dat keer op keer gebeurt bij een leerling. Als zo iets te vaak gebeurt, gaan ze denken: nu is dat toch niet meer blauw, dat wordt toch ernstig?

Lukt het dan om die overtredingen in de blauwe lade te houden?

Dimitri: Ik denk dat we goed voorbereid waren, maar wat we vorig jaar te weinig gedaan hebben in de school zelf, is een forum geven aan de leerkrachten. Hoe is dat nu? Waar botst je op? Wat loopt? Wat loopt moeilijk? Wat zijn jouw bedenkingen of commentaar op dat model?

We moeten blijven zoeken in de blauwe lade naar passende maatregelen op maat van de leerling.

Nog een moeilijkheid is dat je steeds voor ogen moet houden dat de context pas op de tweede plaats komt. We hadden de twee vorige schooljaren wat conflicten tussen OKAN-leerlingen en andere leerlingen. Bij de OKAN'ers zaten heel wat niet-begeleide minderjarige jongeren met frustraties en een heel zware rugzak. Je bent geneigd om dat te laten meespelen in je beoordeling, maar dat is dus niet de bedoeling.

Monique: Dat is bij het signaal. Eerst komt het 'signaal', dan pas de 'maatregel op maat'. De context speelt wél mee op het moment dat er een maatregel genomen wordt. Dan is context essentieel, maar niet als eerste reflex. De eerste reflex, het signaal, draait om de helderheid naar de gemeenschap: 'Dit mag niet'.

Gaan leerkrachten er gemakkelijk mee akkoord om het bij de zware overtredingen van leerlingen uit handen te geven?

Dimitri: Ja. Ik zeg altijd tegen de leerkrachten: 'Het is niet omdat het ernstig is, dat je niet mag reageren.' Maar bij zware overtredingen - neem nu het gooien van een stoel naar een leerkracht - komt er in de meeste gevallen toch een coördinator of directie bij te pas.

Monique: In dit model is het echt onmogelijk om het gooien van een stoel aan de leerkracht over te laten, want dan zet je het onder de lijn van de zware overtredingen. Terwijl dit een zware overtreding is. Dan is het belangrijk dat eerst een signaal gegeven wordt. Natuurlijk moet de leerkracht eventjes kalmeren en eventueel pas later de leerling doorverwijzen. Maar hij mag dit niet binnenskamers oplossen omdat het noodzakelijk is dat de hele school hoort, elke keer opnieuw: 'Dit soort dingen kan onder geen beding!'

Dimitri: Maar het blijft soms moeilijk. Ik geef een voorbeeld: een leerling die vaak te laat komt en zo de hele dag het groepsgebeuren in de klas ondermijnt. We zien dat dat besmettelijk dreigt te worden. Dan moeten we dat serieus nemen. Niet zozeer omwille van het te laat komen, maar omdat het de leerkansen van de anderen begint te bedreigen. Dat is weer het moeilijke van die blauwe lade voor onze leerkrachten.

En geraak je dan uit die moeilijkheden over de blauwe lade met het team?

Dimitri: Ja. Het is dubbel. Bij je schoolbeleid moet je de verzuchtingen en commentaren van die leerkrachten ernstig nemen. Ik vind dat heel belangrijk. Ze moeten ook het gevoel hebben dat ze er ergens mee terecht kunnen. Tegelijk moet je dat model helder voor ogen houden: het is geel dus we moeten

straffen of het is blauw en je moet dus niet enkel straffen maar ook gewenst gedrag trainen. Maar je moet leerkrachten ruimte geven, hen vragen: 'Waar worstel je nu mee?' Vorig jaar hebben we dat te weinig gedaan.

Monique: Er is een onderscheid tussen zwaar en storend, beperkt en frequent. 'Storend' wil niet zeggen 'niet erg'. Maar het is objectief een andere categorie. Wat zit boven de lijn? Dingen met een onmiddellijke zware impact op de gemeenschap die bedreigend en heel kwetsend en beledigend zijn. Onder de lijn zitten dingen die niet mogen van het reglement, maar die ook op lange termijn en als ze frequent voorkomen enorm schadelijk kunnen zijn voor de leerling, hun omgeving en de leerkrachten. Dus die moeten absoluut ook gestopt worden. Soms zijn die dingen onder de lijn nog erger dan de dingen boven de lijn, want dat zijn zaken waardoor je later je job kan verliezen of niet aangenomen gaat worden: te laat komen, fout taalgebruik ... Ze moeten leren ermee te stoppen.

Maatregelen zijn heel arbeidsintensief en op maat van de leerling, want ze komen van de achtergrond die heel verschillend kan zijn. Er zijn honderd redenen om te laat te komen, of om je hoofd op de bank te leggen of niet mee te werken. We moeten blijven zoeken in de blauwe lade naar passende maatregelen op maat van de leerling. Omdat het geen zin heeft om uit de rode lade enkel de definitieve uitsluiting te gebruiken, want daarmee is het probleem niet opgelost.

Maar dan moeten we aan onze leraren zeggen: 'Nu ga je in de klassenraad de eerste 20 minuten niets anders doen dan samen zoeken naar een oplossing voor die ene die die klas onmogelijk maakt.' Daarmee toon je dat je hun pijn au serieux neemt, maar weiger je om naar goedkope oplossingen te grijpen. Het is een kwestie van voldoende tijd en energie zodat elk probleem kan opgelost worden.

GEEF HET MODEL TIJD

Kan het CLB helpen bij het 4-lademodel?

Monique: Ja, natuurlijk. Laat ons hulp vragen aan de experts. Zij zijn er per definitie als er heel zware feiten gebeuren. Maar zij kunnen ook helpen de blauwe lade te vullen.

Dimitri: Het CLB was ook betrokken bij de pedagogische studiedag. Ik ben er wel van overtuigd - maar blijkbaar is dat voor elk model zo - dat je het drie jaar de tijd moet geven. Niet na één jaar zeggen: 'Het heeft niet goed gewerkt, we beginnen met iets anders.' Je moet het gewoon worden. En het is belangrijk om alle stemmen te laten klinken, niet alleen de stem van diegene die roept: 'Nu is het

Shutterstock

genoeg geweest en buiten.' Je moet die verzuchting erkennen, maar je moet ook tegen elkaar kunnen zeggen: 'Het blijft alleen maar storend.'

Monique: Het blijft storend en het is ook om de muren op te lopen. Leraren krijgen burn-outs en het is verschrikkelijk, maar we gaan niet uit de verkeerde lade maatregelen halen. Want het gaat niks helpen en je zet jezelf verder achteruit. Het gaat puur om de efficiëntie van oplossingen en zeker niet om het relativeren van pijn van leerkrachten. Maar het is voor hen een nieuwe cultuur en dat is moeilijk.

ZORG VOOR LADEN DIE JE MAKKELIJK KAN OPENTREKKEN

Zie je sinds de invoering van het 4-lademodel veranderingen tegenover vroeger?

Dimitri: Wat zeker veranderd is, is dat we meer reflecteren. Wanneer is iets een straf en wanneer is iets een maatregel? Als je iets bedenkt wat werkt, dan kan dat een goede maatregel zijn. Is dat in een andere filosofie een straf?

Het nadenken over zwaar en storend is net als het zoeken naar maatregelen op zich al een interessante oefening. Die reflectie is een wezenlijk onderdeel

van het model. Concreet zijn er wel niet minder uitsluitingen geweest, maar we zijn sowieso een school met weinig uitsluitingen. Dat is toch wat de filosofie van onze school. We gaan proberen zo lang mogelijk op weg te gaan, tot het écht niet meer gaat.

Zoals gezegd vraagt het zoeken naar maatregelen wel heel wat engagement van leerkrachten. Daar zie ik een valkuil, want het mag natuurlijk niet gebeuren dat een leerkracht bij een overtreding denkt: ik laat het maar zo, ik ga niet reageren, want anders moet ik weer een maatregel bedenken en straf geven alleen dat mag niet. Dat leerkrachten voelen dat het niet een berg is waar ze op moeten kruipen, is belangrijk. Die schuif met maatregelen mag gemakkelijk open gaan en er moet wat in zitten zodat je het ook gemakkelijk kunt pakken. Waardoor je niet elke keer bij alles wat er gebeurt een halve dag moet gaan reflecteren. Je moet zoeken naar een manier waarop we het aangenaam kunnen maken voor iedereen. Je moet verbindend werken. Dat kun je niet los zien van dit model, want anders wordt het alleen maar een sanctiemodel.

Monique: De basis van het model is die warme kordaatheid creëren, in verhouding met grenzen stellen. De categorieën en de laden zijn een middel om te leiden tot die houding om als leerkracht rustig, niet-emotioneel en vanuit je creativiteit en je wijsheid als volwassene oplossingen te zoeken. Daarom zeg ik: 'Ga eens bij mekaar in de klas zitten, en noteer eens wat je collega goed doet. Steek dat in de lade zodat voor jou en je collega's het werk verlicht wordt.' Soms is het nodig om iets nieuws te bedenken, maar in de meeste gevallen krijg je als je alle ervaringen bijeen legt van (ex-)collega's een goudmijn aan ideeën. Er zit altijd iets tussen dat je kunt gebruiken.

Dimitri: Er moet vertrouwen zijn dat de kentering er komt. Maar het is geen wondermiddel dat alle problemen op je school zal oplossen. Het is wel een andere manier van omgaan met de moeilijkheden die je in je klas soms ondervindt, een ander perspectief. Maar er zullen leerlingen zijn die ondanks alle goede maatregelen blijven te laat komen. Die beperkingen moet je ook onder ogen zien.

Monique: Daarom is elk klein succesje in de blauwe lade iets om ongelooflijk trots op te zijn. Want het is bij wijze van spreken soms gemakkelijker om iemand af te leren te vechten, dan om hem aan te leren om op tijd te komen als dat in zijn familie totaal geen prioriteit is. En als dat wél lukt, dan weten we dat we iets aan het aanleren zijn waar hij de rest van zijn leven van zal genieten. Dat zal hem helpen studeren en een job vinden en behouden. Het is buitengewoon belangrijk wat er gebeurt in die blauwe lade. 🌀